

Календарне планування 5 клас
«Пізнаємо природу» (за програмою авт. Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.)
70 год.

№ п/п	ТЕМА УРОКУ	ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
РОЗДІЛ 1. ПІЗНАЄМО СВІТ НАУКИ 10 год. Тема 1. Знайомство з наукою 3 год.			
1.	Наука. Природничі науки. Наукові терміни та факти	Здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах; розуміє внесок учених-природодослідників і винахідників у створення нових технологій та вдосконалення техніки; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту);	Створення ментальної карти «Природничі науки» (цифрової або звичайної); пригадування наукових фактів (наукової інформації) про: 1) тварин; 2) рослини; 3) організм людини; 4) воду; 5) повітря; 6) ґрунт. Робота в групах, обговорення, представлення в різній формі; складання словничка наукових термінів;
2.	Патенти природи. Винаходи та відкриття. Учені-природодослідники.	представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень; оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності;	Планування інформаційного пошуку, обробка й систематизація інформації за двома та більше джерелами про найбільші досягнення (винаходи та відкриття) у різні історичні періоди та представлення її в різних формах;
3.	Значення науки та техніки.		Робота з різними джерелами інформації про природу, використання QR-кодів та цифрового контенту природничого змісту; Написання есе про значення науки, про винаходи та відкриття (на вибір учителя);
Тема 2. Науковий метод пізнання 2 год.			
4.	Роль органів чуття у вивченні	пояснює на основі особистого досвіду, що природу	Дослідження: на яку відстань до

	природи. Спостереження Практична робота. Дослідження дрібних предметів за допомогою лупи.	можна пізнавати, досліджуючи її; відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту; вибирає самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб окремі об'єкти / явища, властивості об'єктів / явищ, які можна дослідити; ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; складає з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження; виконує самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження та експерименти за складеним планом, використовуючи запропоновані інструменти / створені моделі; досліджує об'єкти і явища, використовуючи відповідні моделі; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень;	предмета треба піднести лупу, щоб отримати чітке зображення; спостереження за дрібними об'єктами (деталлями) за допомогою лупи та їх зображення;
5.	Гіпотеза. Моделювання. Експеримент. Науковий метод пізнання.	Створення моделей об'єктів (явищ природи); складання інструкції до моделі (будова, принцип дії, із чого виготовлена, як її використовувати); опис моделі (усний і письмовий) об'єкта (явища), з'ясування спільних та відмінних ознак; презентація моделі; мозковий штурм (брейнстормінг) «Генеруємо гіпотези»; гра-тренінг «Обираємо об'єкт (явище), ставимо запитання, висловлюємо гіпотезу»; пошук, систематизація та обробка інформації про обраний об'єкт (явище) з використанням цифрового контенту, обмін інформацією в групах;	
Тема 3. Фізичні величини та їхнє вимірювання 5 год.			
6.	Фізична величина. Одиниця фізичної величини.	використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту,	Виконання завдань на перетворення одиниць довжини, часу, маси; планування інформаційного пошуку з використанням цифрового контенту, обробка й систематизація

		здобуту в різних джерелах; узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту;	інформації за двома та більше джерелами на тему «Розмаїття фізичних величин»: презентація та обмін інформацією.
7	Вимірювальні прилади та інструменти.	використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові/медіатекстові джерела інформації; використовує ощадно матеріали під час виготовлення виробу/	Ознайомлення з вимірювальними приладами: визначення ціни поділки вимірювального приладу. виготовлення приладів для вимірювання об'єму та маси (мірного циліндра, мензурки, важільних терезів, ін. за вибором учителя).
8.	Маса. Еталони маси Вимірювання маси. Практична робота. Порівняння та визначення мас.		Виготовлення приладів для вимірювання маси; вимірювання маси. виконання завдань на перетворення одиниць маси.
9.	Довжина. Об'єм. Вимірювання довжини та об'єму. Практична робота. Вимірювання об'єму тіла неправильної форми		Вимірювання довжини; виготовлення приладів для вимірювання об'єму; вимірювання об'єму води та тіл неправильної форми за допомогою мірного циліндра (мензурки); виконання завдань на перетворення одиниць довжини.
10.	Температура. Час. Вимірювання температури і проміжків часу. Практична робота. Вимірювання температури води. Тематичне оцінювання		Вимірювання температури води та повітря, вимірювання проміжків часу; виконання завдань на перетворення одиниць часу.

РОЗДІЛ 2. ПІЗНАЄМО БУДОВУ РЕЧОВИНИ 9 ГОД.

ТЕМА 1. ТІЛА ТА РЕЧОВИНИ 3 ГОД.

11.	Фізичні тіла.	ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки;	Робота в групі «Ознаки фізичних тіл»; складання таблиці «Тіла та речовини»;
12.	Частинки речовини – атоми та молекули.	пропонує і створює самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження;	Створення моделей молекул з пластиліну;
13.	Різноманіття речовин, їхні властивості та застосування.	створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини (дорожній рух, забруднення, хімічні речовини, ультрафіолетове випромінювання тощо).	Розпізнавання попереджувальних знаків (небезпечні речовини); гра «Впізнай речовину»; пошук та складання віршів, загадок, приказок про речовини (на вибір учителя).

Тема 2. Три стани речовини 4 год.

14.	Розташування, рух та взаємодія частинок у твердих тілах, рідинах і газах.	ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки; пояснює призначення створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів;	Моделювання розташування частинок речовини у твердих тілах, рідинах і газах; моделювання руху частинок у твердих тілах, рідинах і газах; графічне представлення будови твердих тіл, рідин і газів; дослідження властивостей деяких речовин, фіксація результатів дослідження;
15.	Властивості твердих тіл, рідин і газів та їх пояснення на основі знань про будову речовини.	формулює з допомогою вчителя чи інших осіб висновки за результатами дослідження; дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень;	Гра-тренінг «Запитуємо про властивості води»; спостереження твердого та рідкого станів води; дослідження властивостей твердих

		представляє результати дослідження в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв ; пояснює на основі особистого досвіду, що природу можна пізнавати, досліджуючи її;	тіл, рідин та газів; складання таблиці «Порівняння властивостей твердих тіл, рідин і газів»
16.	Явище дифузії. Вплив температури на швидкість дифузії. Дифузія в природі та організмі людини.	формулює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб словесні описи об'єктів, явищ і процесів на основі нетекстової інформації; порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту в різних джерелах;	Дослідження залежності явища дифузії від температури; спостереження явищ, що підтверджують подільність речовини, рух та взаємодію частинок речовини; складання сенканів про речовини.
17.	Використання властивостей твердих тіл, рідин і газів людиною.	узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту ; описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища та процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних; створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв;	Планування інформаційного пошуку з використанням цифрового контенту, обробка й систематизація інформації за двома та більше джерелами на тему «Використання властивостей твердих тіл, рідин і газів людиною», презентація результатів.
Тема 3. Розчинні та нерозчинні речовини 2 год.			
18.	Вода як розчинник. Розчини в природі, побуті та організмі людини	створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв; вибирає самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб окремі об'єкти / явища, властивості об'єктів / явищ, які можна дослідити;	Дослідження розчинності деяких речовин; планування інформаційного пошуку, обробка та систематизація інформації за двома й більше джерелами на тему «Розчини у природі, побуті та організмі людини», презентація результатів.
19.	Приготування та вивчення розчинів. Практична робота.	ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки;	Приготування розчинів; дослідження впливу температури на розчинність речовин

	Приготування розчинів. Дослідження впливу температури на розчинність речовин Тематичне оцінювання	складає з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження; визначає з допомогою вчителя чи інших осіб мету та завдання дослідження відповідно до сформульованої проблеми; описує етапи дослідження; формулює з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження; фіксує результати етапів дослідження в запропонований спосіб;	
РОЗДІЛ 3. ПІЗНАЄМО НАШУ ПЛАНЕТУ 20 год. Тема 1. Наша планета – Земля 4 год.			
20.	Гіпотези виникнення Землі. Будова і склад Землі.	пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів;	Дослідження «Як ми дізнаємося про минуле нашої планети?»; створення моделі внутрішньої будови Землі; створення моделі руху магми;
21.	Мінерали та гірські породи. Корисні копалини. <i>Практична робота. Визначення основних фізичних властивостей гірських порід і мінералів шкільної колекції</i>	пояснює різницю між одиницями вимірювання історичного часу та співвідносить їх (рік — століття — тисячоліття); установлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу;	Дослідження властивостей гірських порід і мінералів; обробка та систематизація інформації за двома й більше джерелами на тему «Роль гірських порід і мінералів у повсякденному житті».
22.	Речовини підземного царства: метали і неметали		Робота з науково-популярними текстами та представлення інформації в різних видах;
23.	Руйнування гірських порід		Дослідження пластичності гірських порід

ТЕМА 2. ЗЕМЛЯ НА ГЛОБУСІ І ФІЗИЧНІЙ КАРТІ. ПЛАН МІСЦЕВОСТІ 4 ГОД.

24.	Яку форму має Земля. Зображення Землі на глобусі та географічній карті. Основні напрямки на глобусі та карті.	виокремлює основні елементи карти та пояснює їхнє значення; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо); розрізняє відносно сталі та змінні об'єкти карти; визначає орієнтацію об'єктів відносно сторін світу, суб'єкта спостереження визначає на карті положення географічних об'єктів; позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані; демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями й правилами в соціальному та природному середовищі;	Створення моделі Землі; визначення напрямів на глобусі й географічній карті.
25.	Умовні знаки фізичної карти. Масштаб карт і глобусів. Вимірювання відстаней на місцевості й карті Практична робота. <i>Вимірювання відстаней на місцевості й географічній карті за масштабом.</i>		Географічний диктант «Читаємо умовні знаки»; вимірювання відстаней на географічних картах різних за масштабом
26.	Фізична карта України. Значення географічної карти в житті і діяльності людини		Описування місцевості за географічною картою України або світу; позначення на контурній карті об'єктів, поданих у тексті.
27.	Від карти до плану. Полярна й маршрутна зйомки місцевості Практична робота <i>Креслення простого плану місцевості.</i>		Проведення польового дослідження з метою побудови простого плану місцевості; креслення плану місцевості.

Тема 3. Суходіл на Землі 3 год.

28.	Материка та частини світу. Острови, півострови й архіпелаги. Практична робота. Позначення на контурній карті світу номенклатури, поданої в тексті	визначає на карті положення географічних об'єктів; розмірковує щодо запропонованих способів розв'язання певної навчальної / життєвої проблеми, висловлює свої думки; використовує самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб правила, способи й відповідні засоби для розв'язання навчальної / життєвої проблеми;	Позначення на контурній карті світу номенклатури, поданої в тексті;
29.	Рельєф земної поверхні та його зображення на фізичній карті	складає з допомогою вчителя чи інших осіб план власної діяльності для розв'язання навчальної / життєвої проблеми відповідно до своєї ролі в групі; пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; бере участь у прийнятті спільних рішень;	Порівняння форм рельєфу за висотою; створення моделі гороутворення; створення моделі зсувів ґрунту; проєкт «Переваги та ризики проживання в гірській та на рівнинній місцевості»;
30.	Як змінюється поверхня Землі. Практична робота. позначення на контурній карті України номенклатури, поданої в тексті Тематичне оцінювання	наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми;	Опис за фізичною картою рельєфу України та своєї області; позначення на контурній карті України номенклатури, поданої в тексті;

Тема 4. Вода на Землі 5 год.

31.	Розподіл води на поверхні Землі. Колообіг води в природі. Значення води для життя на Землі	логічно структурує власне повідомлення; пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми ;	Побудова діаграми «Прісна й морська вода; опис явищ, що відбувалися впродовж року у моделі колообігу води в природі;
32.	Дослідження океанів і морів	визначає на карті положення географічних об'єктів; позначає розміщення об'єктів на карті, визначає відстані; пояснює прості причинно-наслідкові зв'язки в готовій моделі, використовуючи шаблон «якщо, то», «що треба зробити, щоб»; пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; бере участь у прийнятті спільних рішень; оцінює за спільно розробленими критеріями з допомогою вчителя чи інших осіб власну діяльність й	спостереження та обговорення демонстраційного експерименту «Властивості глини, піску й торфу (або різних видів ґрунту) утримувати вологу»; • спостереження за станом рослин у різних умовах поливу; • робота з науково-популярними джерелами інформації, підготовка презентації та короткого виступу на

		ефективність дій групи для досягнення результату; наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі; дотримується правил поведження з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля; пояснює самотійно або з допомогою вчителя чи інших осіб можливі зміни природних об'єктів і явищ залежно від певних умов; відповідального / безвідповідального використання здобутків науки й техніки; наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі й просторі, взаємодії людини та природи; розраховує потрібну кількість матеріалів для виготовлення спроектованого виробу; використовує ощадно матеріали під час виготовлення виробу; демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями й правилами в соціальному та природному середовищі;	тему «Роль води на планеті Земля»; нанесення на контурну карту об'єктів, зазначених в тексті; дослідження та з'ясування проблем найближчої водойми (вимірювання швидкості течії, визначення правих і лівих приток, визначення прозорості води); створення моделі «Джерела прісної води на Землі»; нанесення на контурну карту об'єктів, зазначених в тексті; дослідження «Як рослинний покрив захищає ґрунти від водної ерозії?»; • створення лепбука (буклета) «Які рослини та тварини очищають воду?»;
33.	Води суходолу: річки й озера своєї місцевості, України, світу		
34.	Робота води в природі.		
35.	Охорона водойм. Самоочищення води в природі		
Тема 5. Повітряна оболонка Землі 4 год.			
36.	Склад і властивості повітря.	створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід;	Моделювання руху повітря в атмосфері; спостереження та опис явищ у повітряній оболонці Землі;
37.	Види опадів. Клімат. Повітря і погода. Прогноз погоди	пояснює самотійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; бере участь у прийнятті спільних рішень; дотримується правил поведження з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля;	Складання анкети та проведення демонстрування метеорологічних приладів та використання їх для вимірювань (температури повітря, напрямку вітру, товщини снігового покриву, висоти Сонця тощо); довготривалі спостереження «Чи здійснюються прогнози метеорологів?»; ведення та фіксування результатів спостереження

		пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб можливі зміни природних об'єктів і явищ залежно від певних умов; відповідального / безвідповідального використання здобутків науки та техніки; використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі й просторі, взаємодії людини та природи; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення;	за погодою впродовж тижня та порівняння з метеорологічними прогнозами; прогнозування погоди за місцевими прикметами на найближчі дні; спостереження та опис явищ у повітряній оболонці Землі; Складання списку сфер людської діяльності, робота яких залежать від погоди; написання есе за результатами дослідження «Погода та здоров'я людей»; опитування членів сім'ї та друзів про вплив погоди на стан здоров'я; Дослідження чистоти повітря у своєму населеному пункті; проект «Як зберегти повітря чистим у моєму населеному пункті?» (робота в групах).
38.	Вплив погоди на життя, здоров'я та господарську діяльність людини. Небезпечні погодні явища		
39.	Значення та охорона повітря. Земля – унікальна планета. Тематичне оцінювання		

РОЗДІЛ 4. ПІЗНАЄМО РІЗНОМАНІТТЯ ОРГАНІЗМІВ 23 год.

Тема 1. Світ живих організмів 1 год.

40.	Світ живих організмів (на прикладі представників основних груп живої природи. Рівні організації життя).	вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак ; групує (впорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки; представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень;	Складання таблиці про спільні і відмінні ознаки різних груп живих організмів; створення схеми про рівні організації рослинного і тваринного організмів.

Тема 2. Клітина 2 год.

41.	Будова, різноманітність та функціонування клітин (на прикладах клітин рослин, тварин, грибів, бактерій).	вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; виконує з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження, експерименти, фіксує одержані результати; визначає з допомогою вчителя чи інших осіб відповідність одержаних результатів очікуваним результатам і меті дослідження; пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки; представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень;	Моделювання рослинної і тваринної клітини з інтерпретацією результатів та формулювання висновків; розпізнавання загальних рис клітин рослин, тварин, грибів, бактерій на зображеннях, мікропрепаратах чи фотографіях мікропрепаратів.
42.	Будова, різноманітність та функціонування клітин. Лабораторне дослідження. Робота з мікроскопом та приготування тимчасового препарату		Лабораторне дослідження «Робота з мікроскопом та приготування тимчасового препарату».
Тема 3. Бактерії та віруси 3 год.			
43.	Бактерії, поширення та особливості життєдіяльності. Хвороботворні бактерії.	вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; виконує з допомогою вчителя чи інших осіб	Планування інформаційного пошуку, обробка та систематизація інформації за двома й більше джерелами на тему «Бактеріальні захворювання рослин», презентація результатів; складання пам'ятки «Профілактика

		спостереження, експерименти, фіксує одержані результати;	бактеріальних захворювань».
44.	Корисні бактерії в організмі людини. Використання бактерій людиною.	визначає з допомогою вчителя чи інших осіб відповідність одержаних результатів очікуваним результатам і меті дослідження;	Виконання проекту «Кисломолочні продукти»; створення ментальної карти про використання бактерій людиною.
45.	Віруси, особливості їхньої будови, як взаємодіють з клітиною та розмножуються в ній. Роль вірусів. Профілактика вірусних захворювань людини.	пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень; представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки; представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень;	Гра «Вірусні та бактеріальні захворювання людини, роль корисних бактерій в організмі людини»; складання пам'ятки про профілактику вірусних захворювань людини.
Тема 4. Гриби. Лишайники 4 год.			
46.	Особливості будови й життєдіяльності грибів.	вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; групує (впорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою;	Спостереження за процесом бродіння, що здійснюється дріжджами; робота в групах над проектом «Як виготовляють дріжджі» або екскурсія на підприємство.
47.	Різноманітність грибів, їхнє значення в природі і для людини. Практична робота. Дослідження будови гриба мукора.	пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; бере участь у прийнятті спільних рішень; виконує самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження та експерименти за складним планом, використовуючи запропоновані інструменти / створені моделі; логічно структурує власне повідомлення; визначає з допомогою вчителя чи інших осіб суперечності в запропонованій ситуації; виділяє самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб істотне в інформації природничого змісту;	Дослідження цвілевих та шапинкових грибів; дискусія «Чи можуть їстівні гриби перетворитись на отруйні»; створення буклету про отруйні гриби своєї місцевості; пошук і систематизація інформації за двома і більше джерелами на теми: «Значення грибів у природі і для людини».
48.	Особливості будови й життєдіяльності лишайників.	здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах;	Створення буклету про лишайники своєї місцевості.
49.	Різноманітність лишайників, їхнє значення в природі і для	обирає та застосовує цифрові інструменти для збирання	Пошук і систематизація інформації за двома і більше джерелами на теми:

	людини. Тематичне оцінювання	чи отримання даних;	«Значення лишайників у природі і для людини».
Тема 5. Рослини та їхнє різноманіття 4 год.			
50.	Різнманітність водоростей, вищих спорових, насінних рослин	наводить приклади об'єктів і явищ природи; визначає основну ознаку (ознаки), за якими об'єкти / явища природи об'єднано в окремі групи; групує (впорядковує) самотійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою; вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; бере участь у прийнятті спільних рішень характеризує з допомогою вчителя чи інших осіб властивості об'єктів дослідження, використовуючи відповідну наукову термінологію; встановлює самотійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самотійно дібраними прикладами;	Робота в групах над створенням опорного конспекту по кожній групі рослин; практична робота «Визначення представників різних груп рослин (водорості, мохи, плауни, хвощі, папороті, хвойні, квіткові)» на основі загальних рис за гербарними й живими зразками; створення буклету про різноманітність водоростей; пошук і систематизація інформації за двома і більше джерелами на теми: «Насінні рослини моєї місцевості».
51.	Рослини навколо нас, їхнє пристосування до умов середовища	представляє самотійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки; обирає та застосовує цифрові інструменти для збирання чи отримання даних; демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями й правилами в соціальному та природному середовищі; дотримується правил поводження з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля;	Робота в групах над створенням опорного конспекту по кожній групі рослин; практична робота «Визначення представників різних груп рослин (водорості, мохи, плауни, хвощі, папороті, хвойні, квіткові)» на основі загальних рис за гербарними й живими зразками;
52.	Розпізнаємо рослини своєї місцевості.		Екскурсія «Рослини нашої місцевості»; створення опису за зразком обраної учнями рослини своєї місцевості.
53.	Догляд і розмноження		Виконання на вибір проєктів

	кімнатних та городніх рослин.		«Цвітіння води», «Збереження різноманіття рослин», «Моя кімнатна рослина та догляд за нею», «Моя улюблена городня рослина».
Тема 6. Тварини та їхнє різноманіття 3 год.			
54.	Тварини та їхня пристосованість до умов життя.	наводить приклади об'єктів і явищ природи ; встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; визначає основну ознаку (ознаки), за якими об'єкти / явища природи об'єднано в окремі групи; вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак;	робота в групах над створенням опорних конспектів по кожній групі тварин; створення конспекту «Ґрунт як середовище існування. Пристосування тварин до життя в ґрунті».
55.	Роль тварин у природі та для людини. Практична робота. <i>Визначення за особливостями зовнішньої будови та опис за зразком тварини своєї місцевості.</i>	групує (впорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою; пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх бере участь у прийнятті спільних рішень; створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв;	Практична робота «Визначення за особливостями зовнішньої будови та опис за зразком тварини своєї місцевості» (обраної учнями).
56.	Збереження різноманіття тваринного світу.	логічно структурує власне повідомлення ; представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень; поводиться безпечно під час спілкування, зокрема з тваринами; дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля;	Робота в парах та групах над створенням презентацій на теми «Роль тварин в природі», «Роль тварин для людини», «Збереження різноманіття тварин»; екскурсія «Тварини нашої місцевості» або в місцевий зоопарк.
Тема 7. Тасмниці організму людини 6 год.			
57.	Системи органів людини та їхня взаємодія.	описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища й процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію;	Створення моделі внутрішньої будови людського організму; створення ментальної карти

		пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів;	«Взаємозв'язок систем органів в організмі людини».
58.	Опорно-рухова система організму людини.	поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів); обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних;	Створення моделі внутрішньої будови людського організму; робота в групах та парах: «Рекомендації для профілактики порушень постави», «Робоче місце школяра».
59.	Кровоносна та дихальна система організму людини. Практична робота. <i>Як залежить частота серцевих скорочень від активності людини (у спокої, під час і після фізичного навантаження)</i>	здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах; пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб вплив умов виконання дослідження на його результати; пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень;	Створення моделі внутрішньої будови людського організму; практична робота «Як залежить частота серцевих скорочень від активності людини (у спокої, під час і після фізичного навантаження)»;
60.	Травна система організму людини.		Створення моделі внутрішньої будови людського організму.
61.	Видільна система та шкіра людини.		Створення моделі внутрішньої будови людського організму.
62.	Нервова система та органи чуття людини. Тематичне оцінювання		Створення моделі внутрішньої будови людського організму; створення ментальної карти «Взаємозв'язок систем органів в організмі людини».

**РОЗДІЛ 5. ПІЗНАЄМО СЕБЕ І СВІТ 8 ГОД.
ТЕМА 1. МИ І НАШЕ ЗДОРОВ'Я 3 ГОД.**

63.	Навички, що сприяють збереженню здоров'я людини. Здорове харчування. <i>Практична робота. Моя тарілка здорового харчування.</i>	встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; використовує наукові факти для формулювання власних суджень;	Створення ментальної карти «Правила здорового способу життя»; практична робота «Моя тарілка здорового харчування»;
64.	Фізична активність. Режим дня і сну.	пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб вплив умов виконання дослідження на його результати; пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень;	Вивчення залежності постави й життєвої ємності легень; складання власного розпорядку дня.
65.	Емоції, стрес і здоров'я.	пояснює наслідки недотримання здорового способу життя на основі інформації, що міститься в різних текстах; обирає продукти харчування, способи проведення дозвілля, відповідний одяг тощо, які приносять задоволення й користь для здоров'я, безпеки та добробуту; аналізує вибір свій та інших осіб з урахуванням користі й задоволення (радості) для здорового, безпечного життя; знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність; пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки й добробуту; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх	Складання наукових казок природничого змісту, віршів, написання музики, малювання картини (на вибір дітей, відповідно до здібностей).

		текстів, медіатекстів); оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності;	
Тема 2. Ми та наше середовище життя 2 год.			
66.	Діяльність людини та довкілля.	відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту; толерантно обстоює власну позицію, звертає увагу на спільні й різні думки учасників дискусії; встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; проектуює власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті); наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі та просторі, взаємодії людини та природи; з розумінням визначає цінність гігієнічних властивостей матеріалів натурального походження для здоров'я людини та покращення якості життя;	Дискусії «Які матеріали/діяльність людини можуть спричинити забруднення повітря, зокрема й усередині приміщень, зміну якості води, ґрунтів та які можливі наслідки для здоров'я людини».
67.	Забруднення повітря, води, ґрунтів; застосування хімічних засобів захисту рослин і здоров'я людини.		Робота в групах «Як можна зменшити забруднення довкілля»; розв'язування ситуаційних завдань «Вжити заходів, щоб запобігти».
Тема 3. Природні скарби України 2 год.			
68.	Збереження біорізноманіття України.	відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту; наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі; дотримується правил поводження з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля;	Мозковий штурм «Важливість біорізноманіття в природі й для людей»; виконання проекту на вибір «Збереження різноманіття рослин нашої місцевості», «Збереження різноманіття тварин нашої місцевості».

69.	Інвазійні види та їхній вплив на біорізноманіття.	пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб можливі зміни природних об'єктів і явищ залежно від певних умов; відповідального / безвідповідального використання здобутків науки та техніки; використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах; порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту в різних джерелах; бере участь у прийнятті спільних рішень; наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи;	Робота в групах «Інвазійні рослини твоєї місцевості».
Тема 4. Природа надихає 1 год.			
70.	Зв'язок людини з природою. Людина та природа у творчості українських та світових митців. Тематичне оцінювання	встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі; дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля; пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; бере участь у прийнятті спільних рішень; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності;	Заняття на природі «Оцінка впливу людини, що загрожує біорізноманіттю на обраній території»; складання наукових казок природничого змісту; складання віршів, написання музики, малювання картини, виготовлення мистецько-ужиткових виробів (на вибір дітей, відповідно до їхніх здібностей); написання есе «Чому я люблю природу?»; благодійна акція (передати кошти у притулок для тварин, витратити на озеленення шкільної території,

		регулює власні емоції під час презентації повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту), художньої декламації; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) людей, подій, ситуацій, явищ тощо; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту); пояснює цінності, закладені в художньому творі та коментує своє ставлення до них; порівнює художні образи з явищами навколишнього середовища; орієнтується в особливостях народного мистецтва рідного краю; пояснює цінності, закладені в художньому творі та коментує своє ставлення до них; порівнює художні образи з явищами навколишнього середовища; орієнтується в особливостях народного мистецтва рідного краю; наводить приклади зв'язків між видами мистецтва, синтезу мистецтв; пояснює зв'язки між мистецтвом і життям; діє для збереження навколишнього середовища; демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями й правилами в соціальному та природному середовищі; визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини (дорожній рух, забруднення, хімічні речовини, ультрафіолетове	облаштування мурашників і годівниць у лісі, очищення (зарибнення) водойми тощо). участь у благодійному концерті для місцевої громади, батьків. Продаж власних виробів.

		випромінювання тощо) .	